

A föltámadás és a húsvét – keleti szemmel

OROSZ ATHANÁZ

Született 1960-ban Nyíregyházán. 1985-ben szentelték pappá. Tanulmányait Rómában folytatta. A görög Katolikus Hittudományi Főiskolán tanított. 1996-ban tett örök fogadalmat Chevetogne bencés monostorában. Legutóbbi írását az 1997. 9. számunkban közzöltük.

A föltámadás ünnepének átélése

Minden ember életében vannak páratlan szép napok. A vallási életben is vannak feledhetetlen napok vagy éjszakák. Sok nyugati keresztény a legbensőségebb élményekkel a karácsonyi éjféli miséről tér haza. Aki valaha is keleti keresztény templomban ünnepelte végig Krisztus feltámadását, olyan érzéssel térhet haza, hogy életének legszebb közösségi istenélményét ünnepelhette a húsvéti fényes éjszakán.

Jézus feltámadásának évfordulójára sok keleti keresztény mindmáig úgy készül, mint a Föltámadottal való személyes nagy találkozásra. Ebben sokan hasonlítottak már az olyan beteghez, aki egy hónapon belül komoly szívműtétre számíthat, s az addig hátralévő napokat kénytelen „halálosan komolyan venni”. Ahogyan az őskeresztények azt sem tudták, hogy itt a földön túlél-e még a nagy ünnepet, vagy Krisztus föltámadása számukra is már a végső eljövétel, illetve az átköltözés idejét jelzi — sokan így igyekeznek számot vetni a húsvét ünnepéig hátralévő napjaikkal, hogy készen legyenek az egyszersmind legnagyobb találkozásra is.

Egyiptomban például a sivatagi szerzetesek mindmáig nagyon mélyen átélik az ország népének a föltámadásba vetett ősi hitét és az örök élettel kapcsolatos meggyőződését. A Nílus menti nép számára már csaknem két évezrede napnál világosabb, hogy van túlvilág, s a koptok abban a tudatban böjtölnek, hogy Jézust követni nagyobb boldogság minden evilági élvezetnél és gyönyörűségnél. Nagyböjtben ki-ki személyesen is igyekszik befelé fordulva megtérni, s a közös liturgia alkalmat nyújt a bibliai szövegek csendes átélmelkedésére. A kopt szerzetesek például a nagyhét második felét gyakorlatilag teljesen az imádságban, húsvét éjjelét és a hajnali liturgiát pedig már szinte mennyei örömnepben töltik. Húsvéthétfőn aztán egyik-másik monostorban a cellák kiürülnek, mert a szerzetesek a kertben közösen keresik a találkozást azzal, aki feltámadása után kertészként jelent meg először Mária Magdolnának. A közös ünnepi étkezéshez társuló beszélgetés és a meghitt hangulat feltétlenül megérinti a jelenlévők szívét. A Föltámadottat ünneplő testvérek szinte már nem is e világban, hanem az újra megnyílt paradicsomkertben az Ige által megígért Ország és a „föltámadás fiainak” érezhetik magukat.

Nagyhét végén és főleg nagyszombat éjszakára Kelet-Európában is sokfelé megtelik a templomtér. A keleti keresztények nagyhéten már estéről estére várják, hogy a „dicsőség Királya” vonul

jon be közéjük. Nagyszombaton reggel a szent sír mellett már így hívogatják Krisztust: „Föltámadásoddal adj békét Egyháznak és üdvösséget népednek!”, majd felolvassák Izajás könyvéből az éjszakába is fényt ragyogó jóvendölést: „Tündökölj, tündökölj Jeruzsálem, mert az Úr dicsősége rád virradt: fölötted meg fog jelenni az Úr, és dicsősége látható lesz rajtad”. Minden nagyszombati csöndben szinte érezhető az a bibliai bizonyosság, hogy itt a „dicsőség Királya” vonul be föltámadásának teljes pompájával, s hogy a húsvéti hajnalhasadásban mindenki megpillanthatja „az Igazság Napját, ki életet áraszt mindnyájunkra”.

Ilyen előzmények után kezdődik el a húsvét éjszakai virrasztás. A bizánci szertartásban a pap beviszi a szent sírtól a Krisztus testét ábrázoló síri leplet az oltárhoz, majd a híveknek is gyertyafényt oszt az oltártól: „Jertek, merítsetek fényt a soha le nem alkonyodó világosságból, és dicsőítsétek Krisztust, ki föltámadt halottaiból!” Megkezdődik a föltámadási körmenet, mely az angyalok örök dicshimnuszát fölidézve a templom udvarán folytatódik: „A te föltámadásodat, Krisztus Üdvözítőnk, angyalok éneklék a mennyekben, és minket is méltass e földön, hogy tiszta szívvel dicsőítsünk téged!” S miután az evangélium felolvasásával a pap meghirdeti az örömhírt: „Krisztus föltámadt!”, sokan önfeléd boldogsággal felelnek újra meg újra: „Valóban föltámadt!”.

A görögöknél az evangélium felolvasása után sokfelé a templomajtóban még egy drámai párbeszéd is folyik az „alvilág őreivel”. A pap és a templomon belülről válaszoló szereplők a 23. zsoltár verseit elevenítik fel: „Emelkedjete föl, örök ajtók, hogy bemenjen a dicsőség királya!” — Ki ez a dicsőség királya? — Az erős és hatalmas Úr... A seregek Ura, ő a dicsőség királya. Erre a bejelentésre még az alvilági erők sem tudnak tovább ellenállni: a megbízott ajtónálló jóvoltából szélesre tárul a templomajtó, s a papság Damaszkuszi Szent János húsvéti kánonját elkezdve vonul be a már fényárban úszó szentélybe. Minden érzékszervével azt tapasztalhatja a hívő közösség, hogy „a halálból az életre és a földről az égbe átvitt minket Krisztus Istenünk, kik az ő győzelmét énekeljük”. A kezdő óda szerint a negyvennapos megtisztulásra azért volt szükség, hogy ebben a magasztos pillanatban „meglássuk a föltámadás megközelíthetetlen fényében tündöklő Krisztust, és tisztán halljuk, midőn mondja: Örvendjete! — kik az ő győzelmét énekeljük”. Ez a refrén és az „Örvendjete!” felkiáltás a görög keresztényeket nemcsak a húsvéti angyal üdvözlő szavaira, hanem a hajdani maratoni hős zárszavaira is emlékezteti: „Örüljete! Győztünk!” Nem is zárulhatna szebben a nagyböjt maratoni futása, mint a kereszt misztériumával célba ért Krisztusnak ezzel a mindenkit öröme biztató felhívásával, amely újra meg újra elismételve futótűzként terjed az ünneplő tömegben. A kánont éneklő közösség pedig örömmel azonosul a frigidáda előtt táncra perdült Dáviddal, hiszen a szent sírból egyszerre menyeg-

zós terem lett, s az okos szüzekkel együtt mindenki fölserkenhet Krisztus fogadására: „Járuljunk égő lámpákkal a sírból kiszálló Krisztushoz, mint menyegzői vőlegényhez, és az Isten üdvhozó Pászkáját a mennybéli dicsőítő karokkal ünnepeljük!” Ezen a hajnalon már násznépként dicsőíthat az alvilági mélységekből föltámadó emberiség, hogy méltóképpen fogadja az Egyház megváltó Vőlegényét: „A te végtelen jóságodat, Krisztus, látván a pokol bilincseivel lekötöttek, örvendező léptekkel mentek a világosságba.”

Így a tömjénillatot és fényáradatot élvező nép éneke a kilencedik óda irmoszával sok mindent kifejez: „Tündökölj, tündökölj, mennyei Jeruzsálem, mert az Úr dicsfénye fölötted fölvirradt! Örvendj mostan és vigadozz, új Sionhegy, és te gyönyörködjél, tiszta Istenszülő, Fiad föltámadásán!” Bibliás híveknek eszükbe jut a Jelenések könyvének utolsó előtti nagy képe az Istentől alászállt városról, mely „Isten dicsőségében ragyogott”. A templomok kupolájában megfestett Pantokrátortól kapott áldást és fényözönt önkéntelenül is úgy értelmezi az ember, mint a minden várakozást beteljesítő mennyei Jeruzsálem földre szállását, illetve a mennyország elérkezését. Egyébként ettől kezdve a pap negyven napon át mindig így köszönt mindenkit: „Krisztus föltámadt!” — S a hívek egy szívvel-lélekkel válaszolják: „Valóban föltámadt”.

A „Pászka”

Természetesen a legtöbb várakozás és a legnagyobb gyönyörűség a Pászka szóhoz kapcsolódik. A kánon utáni fényének középpontjában a föltámadt Krisztus, mint a *halhatatlanság Pászkája* áll: „Testileg elszunnyadván, mint halott, Urunk és Királyunk! Harmadnap föltámadtál, Ádámot kihozván a romlásból, és megtörted a halált, halhatatlanság Pászkája, világnak üdvössége!” A következő ünnepi énekekben pedig nem kevesebb, mint kilencszer ismétlődik ez a szó, mert a zárószavak szerint „*Pászka a megváltó Krisztus, szeplőtelen Pászka, nagy Pászka, a hívők Pászkája, a Paradicsom ajtaját megnyitó Pászka és minden hívőt megszentelő Pászka*”. A hívő közösség nemcsak vallja, hanem tapasztalja, sőt aktívan át is éli, hogy „legtisztesebb Pászka tűnt fel ma nekünk. Pászka, örömmel egymást öleljük... A föltámadás által gyűlölőinknek is bocsássunk meg!” Sokfelé nemcsak a pap köszönti ekkor békecsókkal a jelenlévő testvéreket, hanem azok is egymást. S akik húsvét reggelén megáldozva a halhatatlanság Pászkáját veszik magukhoz, a liturgia után együtt a terített asztalnál elfogyasztják a betevő falatot is krisztusivá átalakító „Pászkát”. Ezen az ünnepi kalácson sok más húsvéti jelkép mellett olykor ott olvasható az oltárkenyér pecsétjének görög betűs felirata is: ICXC NIKA — „Jézus Krisztus győz”. Beszédes és mégis mindenki által megemészthető tanúságtétel arról, hogy a szeretetből hozott életáldozat nem vall kudarcot, hanem látszólag legyőzve is biztosan győz. Az ünneplő keresztények szeretetlakomájának ő áll a középpontjában.

Egyébként a keleti egyházak húsvéti teológiájában régóta éppen ennek a Pászká szónak az értelmén múlik szinte minden. Attól a századtól kezdve, hogy a kis-ázsiaiak nézeteltérésbe kerültek több más egyházzal a zsidósággal közös időzítésű pászka-ünnepelésük miatt, egészen addig, míg ezt a szót az „átmenet”-re vonatkoztatják a nagy teológusok is: „mert a halálból az életre és a földről az égbe átvitt minket Krisztus Istenünk”. A bizánci egyház hivatalos ünnepi magyarázata szerint húsvét ünnepét azért nevezzük héberül „pászkának”, mert az átmenetet jelent. „Ezen a napon vezette át Isten a zsidó népet a Vörös-tengeren. Most pedig, miután az egész emberi természetet megszabadította az alvilág mélységeiből, a mennybe vitte át azt, és visszahelyezte eredeti romolhatatlansága méltóságába”.

A föltámadás keleti teológiája

„Az Élet megjelent”, majd megszületett a tanúságtétel arról, „amit szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és amit a kezünk tapasztalt”, és csak legvégül fogalmazódott meg a teológus magyarázata, aki világos fogalmakban is tanúságot tett Róla: „Az Élet Igéjét hirdetjük nektek” (1Jn 1,1-2). A keletiek által Teológusnak nevezett Szent János adta így tovább alaptapasztalatát: „Isten világoosság, és nincsen benne semmi sötétség... Ha tehát világoóságban élünk, ahogy ő is világoóságban él, akkor közösségben vagyunk vele...” (1Jn 1,5-7). Korának farszto jelszavai közepette ez volt az ő húsvéti örömhíre: hogy tanítványként megtapasztalta az Atya egyszülött Fiának régtől fogva várt nagy dicsőségét és az általa mindenkire kiárasztott életteljességet. A tanítványtársak is a föltámadás fényében érezhették át igazán azt, hogy Jézus a világ világoossága. Előbb követték, élvezték dicsőségének fényét, s még mielőtt a találkozás tartalmát szabatosan kifejtették volna, örömujjongással és imákkal juttatták kifejezésre a szívüket megérintő titkot.

Aztán a negyedik század vége felé a bizánciak által második Teológusnak nevezett (Nazianzoszi) Szent Gergely az angyalokhoz társulva kezdte húsvéti beszédét azokkal a szavakkal, melyek a bizánci egyház húsvéti kánonjának kezdetévé váltak: „Húsvét, az Úr húsvétja, ismét húsvétot mondok, a Szentháromság tiszteletére” (45. beszéd, 2). S miután összefoglalta Krisztus kereszttáldozatának értelmét, hozzátette: „Ennyit Krisztus ügyéről, a többit meg hallgatással tiszteljük. (...) Tiszteld az érted megfeszített: légy te is megfeszített, a halállal szerezd meg az üdvösséget, menj be Jézussal a paradicsomba...” (45. beszéd, 22-24). A Teológus általában nem a titok boncolgatásában jeleskedett, hanem inkább hallgatással tisztelte meg a misztériumot. Nem véletlen, hogy a húsvét ünneplésének egyik jelszavává vált az az ősi himnusz, amelyet a feltámadás meghirdetése után elsőként énekelnek az előesti liturgián: „Hallgasson minden emberi test, és félve és rettegve álljon, és semmi földit magában ne gondoljon, mert a királyok Királya és az uralkodók Ura jön, hogy magát feláldozza és a híveknek

eledelül adja". Az egyház mindig is így hívott meg a személyes találkozásra, a csendes és épp ezáltal sokatmondó, szemlélődő azonosulásra. „Lásd elsőnek az elhengerített követ (...) sőt Jézust magát! (...) Ha az alvilágba száll, szállj alá vele! Ismerd meg Krisztus ottani misztériumait is!" (45. beszéd, 24).

A keletiek fantáziáját mindig is izgatta az, amit Péter első levele úgy fogalmazott meg, hogy Krisztus „elment a börtönben sínylő lelkekhez is, és hírt vitt azoknak...". A görög atyák a Világosság húsvéti győzelmét gyakran a túlvilági gonosz erőktől való szabadulás jelképeivel fejezték ki. Aranyszájú Szent János szentbeszéde, melyet a bizánci húsvéti szertartásban még ma is sokfelé felolvasnak, így fejeződik be: „Ne féljen senki a haláltól, mert megszabadított minket az Üdvözítő halála! Amikor annak hatalma alá került, kioltotta a halál erejét. (...) Halál, hol a te fullánkod? Alvilág, hol a te győzelmed? Föltámadt Krisztus, és te elbuktál. Föltámadt Krisztus, és lebuktak a gonosz lelkek. Föltámadt Krisztus, és örvendeznek az angyalok. Föltámadt Krisztus, és diadalmaskodik az élet. Föltámadt Krisztus, és semmivé lett a halál a sírnál. Föltámadt Krisztus halottaiból, és elsőszülött lett a halottak közül". Ez a húsvéti beszéd pontosan úgy mutatja be a föltámadott Krisztust, mint a bizánci egyház húsvéti ikonja, amely tulajdonképp nem is a föltámadás pillanatát, hanem Krisztus pokolraszállását ábrázolja. Az alvilág kapuit szétzúzó mindenható Ige ugyanazzal az életerős kézzel ragadja meg Ádám elalélt karját, mint amelyet a teremtés ábrázolásán szoktak az Atya Ádámot megelevenítő jobbjaként ábrázolni. Aki valaha is látta már Michelangelo teremtés-ábrázolását a Szixtusz-kápolnában, nem tagadhatja, hogy az alvilágba leszálló Krisztust ugyanezzel a mindenható isteni erővel látja az ikonon az emberiség segítségére sietni. Ahogyan a húsvéti konták is személyes hálaadással juttatja kifejezésre ezt: „Bárha sírba is leszálltál, Halhatatlan, de a pokol hatalmát megrontád, és föltámadtál, mint győzedelmes Krisztus Isten, a kenetához asszonyoknak mondván: Örvedjétek! És apostolaidnak békét ajándékozván föltámasztád az elesetteket". A műfajban felülmúlhatatlan Rómanosz Melodosz ehhez kapcsolódó ikosza a kenetához asszonyok szájába adja ennek a refrénnek még meghatóbb formáját: „Társnók, jertek, fűszerekkel kenjük meg az élethozó és eltemetett testet, mely az elbukott és sírban fekvő Ádámot föltámasztja. Sietve menjünk, mint a napkeleti bölcsek! Imádjuk őt és vigyünk balzsamot ajándéknak, nem a pólyákba, de a síri gyolcsba göngyöltnek, és siránkozva kiáltunk: Ó, Uralkodó, kelj föl, és támaszd föl az elesetteket!"

A legnagyobb bizánci ígehirdetőkkel együtt minden hívő meggyőződhet arról, hogy nincs az életnek olyan pokla, ahová le ne szállt volna a Megfeszített, s ahol el ne érhetné az Istenben bízó elesett embert Krisztus életadó jobbjá és kegyelme. „Ma mindennek betelnek világgossággal: az egek, a föld és az alvilág, ünnepel-

jék tehát az összes teremtmények Krisztus föltámadását, melyben megerősödnek!” — hirdeti a kozmikus fényáradatot Damaszkuszi Szent János húsvéti kánonja. Aztán Szent Gergelyt idézve egészen személyes hangnemben folytatódik: „Tegnap veled temetkeztem el, Krisztus, veled ébredek ma, a föltámadóval, tegnap veled fölfeszítettem, dicsőíts meg engem is, Üdvözítőm, a te országodban!”. A visszaszerzett életnek a kitörő öröme természetesen csak azoknak lehet osztályrésze, akik előzőleg valamit megéreztek s meg is tapasztaltak a kereszt tragédiájából. „Kereszt által lett az egész világ öröme” — hangzik el több ízben is a *Látván Krisztus föltámadását* kezdetű fonséges ima közepén. Ahhoz, hogy Krisztussal együtt föltámadjunk, először vele együtt meg kell halnunk, s erre szolgált az egész nagybőjti előkészület, főként pedig a legutolsó három nap misztériuma. „Tegnap Krisztussal megfeszítettem, megdicsőítettem vele ma, tegnap vele meghaltam, ma ismét élek vele. Tegnap eltemettem vele, ma föltámadtam vele!” — prédikálta Bizánc első nagy teológus főpásztora. A túláradó élet örömét igazán csak a kereszt után, illetve a keresztségi azonosulás után élheti át a hívő tanítvány.

A Föltámadott magasztalása

A szent himnuszköltők ugyanennek a misztikus azonosulásnak jegyében szólnak arról az igazi nagy szerelmükről, amely a föltámadt Krisztushoz fűzi életüket (N. Gergely: 45. beszéd, 26).

Damaszkuszi Szent János húsvéti kánonja szerint is mint a vőlegény a menyegzős szobából, úgy lép a húsvéti ünneplők közé Isten Fia, hogy eljegyezze magának a választott népet mindörökké. De az egyház megváltóját nemcsak vőlegényként, hanem önmagát feláldozó egyéves Báránként is meg lehet közelíteni, ő ebben a formában is ugyanúgy ragyog: „Mint a Szűz méhet megnyitó fiúgyermek jelent meg nekünk Krisztus, ki, mint ember, ártatlan báránynak nevezteték, és mint Isten tökéletesnek mondatik, mert ő a mi bűn nélküli, legtisztább Pászkánk”. „Mint az egyéves bárány, a mi áldott, drága koronánk, a Krisztus, mindnyájunkért önként föláldozta magát, az engesztelő Pászka, és ki a sírból újra fölragyogott, mint az igazságnak tündöklő napja”. Ezek a képek azonban mind csak bevezetésül szolgáltak ahhoz a személyes megszólításhoz, amely a Föltámadottal találkozó hívő szájából húsvéti hitvallásként hangzik el: „Én Üdvözítőm, ki mint Isten, élő és meg nem ölhető áldozatul önként mutattad be magad az Atyának, és föltámadtál harmadnapra a sírból, föltámasztottad Ádámot is az ő nemzedékével”. Ezt a személyes Megváltóját hívja-várja minden keresztény a húsvéti ünneplés befejezésétől a második eljövétel nagy napjáig: „Ő valóban nagy és legszentebb Pászka, Krisztus, ó Bölcsesség, Istennek Igéje és Erősség, add, hogy benned igazabban részesüljünk a te országod nem alkonyodó napján”! Nagy Szent Athanasziosz húsvéti levelei óta a húsvétnek ez a végső hazatéréshez és a második eljövételhez kapcsolódó dimenziója egyre erősebb lett a görög teológiai irodalomban.

A mindenség öröme

A legszentebb Pászka, Krisztus, húsvétkor már minden kegyelmet fölajánl, de a benne való legigazibb részesülésünk majd csak az ő eljövendő országának dicsőségében valósul meg.

Már a kezdet kezdetén Szent János evangéliuma úgy mutatta be a megdicsőülő Jézust, mint aki húsvétkor hazamegy a neki kezdettől fogva kijáró dicsőségbe és soha véget nem érő országba. Vele együtt a keleti atyák is úgy beszéltek a legmegrendítőbb jeleneteknél is „dicsőségről”, mint amelyben a Fiúnak már kezdettől fogva része volt, s amely a ő föltámadásakor kozmikus dimenzióiban is feltárul. Ezért van szó húsvétkor a világmindenség örömeről s az egyetemes föltámadás hajnalpírjáról, „melyen az örök világosság testileg mindnyájunkra kisugárzott a sírból”.

Hitvalló Szent Maximosz szerint, „aki ismeri Krisztus keresztjének és sírboltjának misztériumát, az ismeri minden dolognak az értelmét, aki pedig a föltámadás titokzatos erejébe hatol be, az megérti azt, hogy Isten miért is teremtette az egész világot”. Így vált a húsvéti misztérium világnézeti alapelvé, amely nélkül aligha lehet az élet értelmét helyesen megérteni. „Minden látható dolognak szüksége van a keresztre”, tehát a világon mindennek meg kell halnia az újjáteremtő húsvéti kegyelem előtt: „a gondolkodás tárgyai pedig kivétel nélkül a sírboltra várnak” — mert a Teremtő Ige csakis így kelhet életre bennük. Végző soron az egész üdvösségtörténet minden részlete a föltámadott Krisztusra irányul, s ott talál magára az egész emberi színjáték. A bűn „mindenféléképpen keresztre feszíti az Igét”, a „beteljesedés napjához és (húsvéti órájához) csak az erényt gyakorló ember juthat el, aki az igazságosság cselekedeteinek előkészületi napját már letöltötte” (A teológiáról és Isten Fiának testben végbevitt üdvözítő művéről, I, 55-59). Mivel „az Úr sírja ez a világ, illetve az egyes hívő szíve”, csakis a fölösleges leplektől és szemfedőktől megszabadulni tudó keresztények képesek e világban is szemtől szembe találkozni a föltámadott Úrral: „A lepedők az érzékelhető valóság lételvei, az erény különféle módjával együtt, a szemfedő pedig maga a szellemi valóságok ismerete” (Uo. I, 60-61).

A húsvét erkölcsi üzenete

A bizánci teológusok néha túl sokat moralizáltak, de húsvéti üzenetük nem merül ki az erkölcsi élet prototípusaiban. Maximosz hitvalló tisztában van azzal, hogy a föltámadás titka minden „erényre és jámbor gondolatra” vonatkoztatható, de messze túl is mutat azokon: „Aki csak a keletkező és elmúló dolgok Teremtőjének tartja az Urat, az Mária Magdolnához hasonlóan félreismeri őt, mintha kertész volna. Ezért épp az ő javát akarva vonja ki magát az érintés alól az Úr, minthogy nála még nem tudott fölmenni az Atyához: »Ne érints engem!«... Tudja ugyanis, hogy ez csak ártalmára lehetne annak, aki ilyen lealacsonyító előítélettel járul hozzá” (Uo. II, 45).

A földhözragadtságot ugyan föltétlenül kerülni kell, de a tét itt sem pusztán elméleti, hanem a Krisztus által fölajánlott bensősé-

ges, családi kapcsolat az Atyával: „Fölmegyek Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez” — „Ne tart-
suk tehát mindenáron idelent azt, aki értünk emberszeretetből
szállt le ide, hanem legyünk vele odafönt az Atyánál, elhagyván
a földet és a föld körüli dolgokat. (...) Az Ige nélkül ugyanis lehe-
tetlen az Ige Atyjánál lenni” (Uo. II, 45-47). A bizánci teológiában
tehát ugyanaz a húsvéti tapasztalat célja, mint az evangéliumok-
ban: hogy Jézus Atyját nevezhessük saját apánknak és hogy örök-
be fogadott gyermekeiként bekapcsolódjunk a Szentháromság
vérkeringésébe. A húsvéti evangéliumról szóló elmélkedések és az
ehhez kapcsolódó erkölcsi programok célja egyedül az, hogy Jé-
zus életvitelét az ő tanítványaihoz hasonlóan magunkra öltve az
ő új életének, „a nyolcadik nap természetfölötti állapotának” is
részesei legyünk. „Akik a zsidóktól való félelmük miatt (...) zárt
ajtók mögött ültek az emeleti teremben, vagyis (...) a kinyilatkoz-
tatások helyén az isteni szemlélődések magasságában voltak be-
biztosítva, teljes ismeretlenségben fogadhatják az Isten Igéjét, aki
az érzéki működést kizárva jelenik meg nekik, és megadja a szen-
vedélymentességet a békesség által, s a Szentlélekben való része-
sedést a lehelés által, aztán pedig (...) megmutatja nekik saját
misztériumainak jelképeit” (Uo. II, 46). Ebben a magas perspektí-
vában válik világossá a háromnapos húsvéti misztérium értelme.
Hiszen a teremtés művét beteljesítő keresztdozat után a hetedik
nap, a *szabbat* nyugalmában az Úr szinte megállította a történe-
lem idejét, a hét első napján, a nyolcadik nap szürkületében pe-
dig már a végidő hajnalhasadására hívta meg azokat, akik föltá-
madásának ünneplésére gyűlnek össze. „Aki pedig a nyolcadik
napra is méltó lett, az föltámadt a halálból, (...) és már annak az
Istennek boldogságos életét éli, aki voltaképpen egyedül nevezhe-
tő igazán Életnek.. Így végül átistenülve maga is Isten lesz.”
(Uo. I, 54).

Szánjunk még egy gondolatmenetet a bizánciak által harma-
dik, vagyis inkább „Új Teológusnak” nevezett Szent Simeon hús-
véti üzenetének: „Hogyan várhatja valaki, aki ebben az életben
semmit sem tud a föltámadásról, hogy azt majd halálában fölfe-
dezi és élvezni fogja?” Az eddig idézett liturgikus szövegek és
teológusok bizonyára világossá tették már azt, hogy Krisztus föl-
támadását nem elég száraz hittételként megtanulni vagy „letud-
ni”, hanem ezt az eseményt személyesen meg kell tapasztalni ah-
hoz, hogy ki-ki nyugodtan várhassa saját halálán túl az örök éle-
tet. Csakis az ilyen azonosulási tapasztalás lehet a kulcsa minden
keresztény életnek, ahogyan az imént idézett Szent Maximosz hit-
valló is vallotta: „Aki részese lett az Isten értünk vállalt hetednap
nyugalmának, az átistenülve részese lesz az értünk vállalt nyol-
cadnap működésének, azaz a misztikus föltámadásnak is” (A
teológiáról és Isten fiának testben végbevitt üdvözítő művéről, I,
60).